

Za koliko je vrabec prosil? — Koliko je pa smel vzeti? — Ali je dal toraj konj vrabcu le toliko, za kolikor ga je prosil? — Kakšen je bil vrabec prej? — Kako mu ni bilo? (Dobro mu ni bilo.) Kako mu je bilo pa potem, ko se je nasitil? — Kdo je prav za prav to naredil? — Kaj je toraj konj storil vrabcu? (Konj je vrabcu dobro storil.) Kakšnega bode mo zato konja imenovali? (Dobrotljivega.) Kaj je konj s tem do vrabca pokazal, ko je njegovo prošnjo uslišal? (Svojo dobrotljivost.) K kateremu toraj pravimo da je dobrotljiv? — Povzemimo in zapišimo vse skupaj!

„Konj je rad spolnil vrabčevo prošnjo. Dal mu je celo še več, za kolikor ga je prosil. S tem je konj svojo dobrotljivost do vrabca razodel.“

Kdaj se je vrabec za dobroto hvaležnega skazal? — Kaj je delal? — Kaj je s tem pokazal? (Svojo hvaležnost.) Povzetje.

„Po leti je imel vrabec priliko, konju njegovo dobrotljivost poverniti. Lovil mu je nadležne muhe, in s tem svojo hvaležnost do konja pokazal.“

Od kakšnega vrabca je že v I. delu povedano? — Kaj je vrabec naredil, da bi mogel svojo lakoto potolažiti? — Kaka je bila njegova prošnja? — Kaj se toraj učite s I. dela današnje vaje? Kedar za kaj prosimo, moramo vselej ponižno, skromno in pametno prositi. — Od kakega vrabca je v II. delu govorjeno? — Kaj se je zgodilo z njegovo lakoto? — Kdo je to naredil? — Kakšnega se je konj s tem pokazal? Kako smo že vrabca imenovali zavoljo tega, ker ni imel toliko, kakor je narpotrebniše? — Kakšen nauk posnamemo iz II. dela? — Da moramo biti do revežev usmiljeni in dobrotljivi. — Od kakega vrabca smo brali v III. delu? — Kakšen je bil vrabec? — Zakaj? — Nauk III. dela je toraj: Da moramo biti vedno za prejete dobrote hvaležni.

Zapišite vse nauke, ktere se iz vaje morejo posneti! —

Govekar.

Nabira prirodnin.

Kaj, koliko in kako se mora podučevati o prirodoznanstvu v ljudski šoli, o tem so šolski možje še vedno raznega mnenja. — Toda danes tega ne pretresujemo, marveč hočemo le govoriti, kako se prirodoznanstvo nazorno podučuje, in omeniti, kako naj učitelj ravna, da pride lože do svojega namena. A vprašanje nastane, ali je v ljudski šoli to mogoče? Kdo preskerbi šoli naj potrebnejše stvari, kdo namreč kupi šoli drago zbirko rudnin i. dr.? Ni nam zuano, da bi se to bilo kje zgodilo. Mislimo pa tudi, da popolna in doveršena zbirka ljudski šoli, ako bi bila sploh mogoča, neogiblivo ni potrebna. Naši učenci bi veliko ne razumeli, in ko bi se jim mnogo ter mnogo kazalo, bi na zadnje prav nič ne

vedeli. Veče vrednosti in veljave za naše ljudske šole so male zbirke, katere učenci z učiteljem vred naberó in sestavijo. Še le potem je mogoče s pridom podučevati v prirodoznanstvu; take zbirke pa služijo tudi pri drugih naukih v poočitani in to podučevanje kaj močno pospešuje, kajti nazorovanje rodi še le prave pojmove, pojmovi rode misli, katere jezik razodeva. Čim bolj namreč je kaka reč nam znana, čim bolj jo poznamo, tem jasnejši so pojmovi, bistrejše razsodbe in govore o nji, tem bolje se vkorenini, ker se naslanja na vidljive reči, ki zopet izhajajo druga iz druge.

Ako imamo stvar, katero hočemo opazovati vedno pred sabo, ponavlja se podučevanje, ki se na-njo naslanja samo po sebi, opazovaje stvar, mislimo in sklepamo o nji. Ako prištevamo k temu še veselje učencev do stvari, katero so pomagali sestavljati, pridobil si je učitelj s tem jako imenitno sredstvo pri podučevanju, namreč delavnost in vdeleževanje, kar vé sleherni učitelj po vrednosti ceniti v svoji šoli. Ako vse to vsestransko in temeljito premislimo, potem gotovo ne bodemo odlašali, napraviti tako zbirko prirodnin. Kako si to mislim, naj povem v naslednjih versticah! Začenja naj se z rudninskim oddelkom. Kupovati zbirko, katera bi imela od vsakega nekaj malega, ne kaže, bolje je, da nabiramo one verste rudnin, kamnov in persti, katere se nahajajo v kraji ali okolici, ali katere se tam posebno rabijo in izdelujejo. Znabiti da jih ni mnogo versta, a od posameznih naj se vzame obrazčik (kosec za ogled). Za vsak obrazčik naj se s pomočjo učencev napravi papirnata škatljica, v katero se shranjuje nabrano. Pri izdelovanji škatljic naj se gleda na to, da so vse enake in čedno izdelane; rekli bi, to ni tolikanj važno, a vendar je, kakor bomo videli pozneje. S tako malo zbirko za poskušnjo, katera ima znabiti le prav navadna kamna in persti, naj učitelj začne svoj nauk; a ne s knjigo v roki ali postopaje strogo sistematično, ampak nabrano naj se ogleduje, opazuje, med sabo primerja in popisuje. Zato naj pa škatljica potuje z roke v roko, in učencem naj se dovoli, da sme vsak povedati o tem ali unem, kar ve; učitelj naj pa prideva in pristavlja potrebno pojasnjenje, katero naj se pa vselej derži le ogledovane verste. Imenuje naj se potem kraj, kjer se to, o čem se govori, nahaja; pove naj se, kako se dobiva; naj se razklada, kako se ta ali druga sorta rudnin razteza; govori naj se, kakšna je ta ali una rudnina, t. j. kakšne lastnosti ima, kako koristi, koliko je vredna in naj se še omeni, kako se versta versti približuje! Tako naj se počasu postopa dalje, ter naj se ozira na zmožnost in starost učencev, in ti se gotovo pridobé za nabiranje. Kajti kmalu si prizadevajo, da prinašajo za zbirko zmirom kaj lepšega in novejšega; kar pa zopet daje povod razjasnovanju in podučevanju. S časom pridejo tudi tuje reči iz sosednih krajev, dà, dostikrat se tudi sim in tje pridobe inozemske stvari. Pri tem je paziti, kar

je tudi važno pri vsaki zbirki, da se nahajališča, ime darovalca in dan zaznamuje v zapisnik. Posamezni kosci ali škatljice imajo številke, katere se vjemajo s številko v zapisniku. — Ko so se nekoliko časa učenci vadili spoznavati te in druge reči, naj pozneje narejajo tudi kratke popise od obravnavanih reči. — Samo ob sebi se razumeva, da je takrat, ko se je število škatljic primerno narastlo, treba še ene večje, v katero se manjše lepo spravljajo in shranjujejo, od koder se jemljejo, kedar nauk to nanaša in je treba jih rabiti. Tako se dobiva prav lepa zbirka rudnin, katera ne stane mnogo, pa vendar nauk pospešuje tako, kakor malo katera druga stvar in še učencem napravlja mnogo veselja.

Nekoliko obširniši, pa tudi zanimivniši je drugi oddelek zbirke, namreč botanični, ker ima pet podredov. Navadno se pri tem oddelku le preveč teoretično postopa, kajti povdarjajo se večidel le znamenja, katera služijo za poiskanje te ali une rastline. Važniše od tega je živež rastlin, njih rast in podoba, lepota in raznoverstnost perja in cvetja, kakor tudi njih korist in vrednost. Posebno se je ozirati na koristne in strupene rastline. Tudi tukaj mi je načelo, ozirati se najbolj in najprej na najbližnje in priproste. Zato naj se naredi začetek s zbirko perja, posebno perja z dreves in germovja. Neverjetno je, koliko veselja in koristi napravlja taka lahko sestavljena priprosta zbirka. Gledati je tudi tukaj na snažnost in rednost, da se tako tudi čutstvo za lepoto in rednost oživi in goji. Pri tem tudi ne pride toliko na to, da se veliko nabere in skupaj spravi, kakor na to, da se vse lepo in dobro posuši in ohrani. Kakor je znano, devajo se posamezna peresa med sivi papir med dvoje dilic, katerih zgornja je s kamenom obložena. Papir je treba vsaki dan toliko časa prenavljati, da je perje, ktero je treba skerbno razprostiti in položiti, popolnoma suho. Kedar je suho, se prilepi na močan bel papir. Na pridjanem listku naj je zaznamovano ime rastline. Kedar so posamezne pole napolnjene, se zvežejo lepo v knjigo. Namen take zbirke peres je, da morejo učenci posamezne verste večkrat ogledovati in opazovati, jih primerjati med sabo, da razločivna znamenja spregledajo, ter si tako pravo ime zapomnijo. Samo ob sebi se razume, da se opira potrebno razgovarjanje na ogledovanje. Znabiti se morejo peresa tako razverstiti: 1. po splošni podobi (n. pr. okrogla, skoraj okrogla in okroglasta, podolgasto okrogla, pokrožna, jajčasta, podolgasta, suličasta, čertasta i. t. d.) 2. po kakošnosti roba (n. pr. napiljena, nazobčana, narezana, dvakrat napiljena i. t. d.) Za tretjo versto morejo se še peresa po različnosti poveršja vzeti. Učitelj, ki tako zbirko, kateri se morejo tudi peresa posebno lepih manjših rastlin pridjati, nabira, bode z veseljem zapazil radost in prizadevnost svojih učencev, ter se prepričal o znanostih in dobrih nagibih, katere izvirajo iz neposrednjega ogledovanja. Zbirka peres nareja prvo versto šolskega herbarija; drugo pa zbirka cvetja.

Da je treba cvetje bolj skerbno saksebi jemati in sušiti, pokazala bode slehernemu skušnja. Tretja versta so semena, za katera se pa zopet škatljice potrebujejo. Nabirajo naj se pa le naj lepša semena in taka, katera se najlože shranjujejo. Tudi tukaj se je varovati preobilnosti. Toliko lepši pa je zbirka, ako se gleda posebno tudi na ona semena, katera se po svoji podobi in gladkosti odlikujejo, n. pr. storžasta, klasje, orehi, latovje i. t. d. Posebno naj se ne spušajo kupčijske rastline, od katerih naj se teža in cena zaznamova, in kjer se o njih porabi more marsikaj podučnega in kratkočasnega povedati. Četerti oddelek botanične zbirke je versta lesa. V ta namen naj se dajo narediti enako velike ploščice od najnavadnih sort gozdnega lesa, kake 2 palca dolge, 1 palec široke in $\frac{1}{2}$ palca debele, naj se gladko pooblajo, terši verste pa pogladijo. Različnost barve, trdnost, svitloba, teža i. t. d. podaja obilo lepe prilike različnemu in primernemu podučevanju. Po vsej pravici se sme ta versta zbirke s semensko vred prištevati naj lepšemu delu podučnega šolskega inventara. (Dalje.)

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XIV.

„Vsak narod, ako se sam kaj čuti, si skuša svojo staro zgodovino bolj razjasniti“. Kdo bi Slovencom zameril, ako tudi oni želijo v tame svojega nekdanjega časa več svetlobe pripraviti? Ptuiji zgodovinarji jim vedno to oponašajo: „vaši predniki so še le v sredi 6. stoletja v te strani prišli; pred so stanovali unstran Donave, unstran tatranskih hribov“. Slovencom nasprot lastna zavest pripoveduje, da sedanje selišča jim niso bile nikdar ptuje, temuč da je že od prvega tukaj njih rod stanoval. Pa komaj se kak Slovenec to na glas izreči prederzne, že nasprotnikov cela truma zakriči: „Kaj si neki ti Slovenci domišljujejo? Celti so bili kdaj tukaj, Germani so bili kdaj tukaj, za Slovence tedaj ni bilo mesta!“ Pravda o tej reči se je poslednji čas živo vnela, in „Novice“ tudi svoj del prinašajo, da bi resnica zmago dosegla. Vendar v sredi učenega prepira marsikteremu bravcu ni konec očiten, v kterega se mnogoteri dokazi obračajo; sledeči spisek hoče nekoliko stan te pravde pojasniti, in sicer v več posamskih vprašanjih.“

Tako se glasi vvod premožnemu spisu: „Slovenščina v starem času“, v katerem je Podlipski po najboljih virih in v doveršeni obliki pojasnoval ono pravdo v l. 23—30 s posebnim Pristavkom l. 31—33,